

A SZANYI BOKRÉTA NÉPTÁNC EGYÜTTES 70 ÉVE

Történeti áttekintés Szany múltjáról

Fényes Elek 1841-ben írt „Magyarországnak a hozzá kapcsolódó tartományoknak mostani állapotja” című könyvében a következőket írja Szanyról: *„Szany magyar mv. (mezőváros) kies róna vidéken 2260 katolikus, öt evangélikus, hat zsidó lakos. Paróchia szentegyházzal. Kastély, rétje, legelője bőven. Lótartása nevezetes. Földesúra a győri püspök, keszői várának tartozéka, a várkeszői uradalom feje. 1398-ban a győri püspök keszői várával. 1427-től opp. (mezőváros), 1.767-ben három tornyu templom.”*

1398-ban említik az oklevelek Zayan néven először. Valószínű, hogy hajdani Zayan nevű szláv birtokos után.

1594-től a jobbágy telkek örökösödés alapján történt elaprózódásával egyre több zsellér lesz.

A török-dúlás és az úrbéri szolgáltatások elől való menekülés következtében a zsellér lakosság elhagyja házait és a község határába, saját maga által összerótt kajibákba költözik. Valószínű, hogy ezek nyomán jött létre a Rábaköz társadalmi-gazdasági szerkezetétől idegen „tanya-rendszer”, mely az 1950-es években részben még működött, majd a termelőszövetkezeti tagosítással teljesen megszűnt.

A török dúlás alatt temploma is elpusztult a faluval együtt. A falu gyakorlatilag kipusztult.

Horváth Zoltán a „Jobbágyvilág alkonya Sopronmegyében” című könyvében így ír: „A XVI. századi török dúlása miatt a Sopronmegyei városok is elpusztultak. (Lövő. Szany.)

Valószínű, hogy a sárvári nagyúr Nádasdy Ferenc, a „fekete bég” vakon bízott a szultánnal kötött egyezés betartásában, mert a védelemre nem gondolt senki.

Nádasdy birtokai a Rába mellett (is!) húzódtak. Szany ugyan nem tartozott közéjük, de mégis egy területről van szó.

Wathay Ferenc költő, sokáig a Héttorony rabja, vági földbirtokos híres énekeskönyvében így ír erről: *„Ezen közben pedig, mikoron megholt volna az úr, Kanizsay László és az ő felesége, Rozgonyi Kalára maradott volna az uraságban, 1529 esztendőben a nagy szultán, Szulimán török császár ment fel Bécs alá, és szegény Wathay Ferenc (a költő apja) nem féltvén semmi morháját, sem jószágát a töröktől, mivel János király pártjai révén, erős képpen való frigyek volt János királynak az törökkel – minden morháját hatta Vágon, de az töröknek egy része, mely Belednél átkölt az Rábán, mint házát, asztagait, faluját elégetvén, minden marháját elprédálták – az bizalom mellett etc.”*

A község mégis újra éledt romjaiból. Néhány év leforgása alatt szépen gyarapodott létszámban és gazdaságban. A betelepülők a török dúlás menekültjei, főleg Győr ostroma következtében számosan, de a keszői vár katona családjai is a községbe települtek.

A sikeres újra település okai:

A község mezővárosi státusza, mely II. osztályú vámjoggal rendelkezik, lakói vámmentességet élveznek.

A Sopront Pápával összekötő kereskedelmi út halad rajta keresztül.

Vásár tartási jog.

Egyházi birtok lévén földesura részéről kevesebb túlkapást kellett eltérnie.

A török pusztítást követően a Rábaköz községei (Szany is) tíz éves adómentességet kaptak.

Ekkor települtek a községbe a ma is itt élő Varga, Kovács, Teke, Szíjártó, Mészáros, Pap, Szabó, Orbán, Nagy, Bakos Borbély családok. Nevükkel a Bokréta történetében a mai napig találkozunk.

1711-ben a „mirigyhalál” tizedelte meg a lakosságot. Ennek emlékére, hálaadásul a lakosság fogadalmi kápolnát épített a falu határában Szent Anna tiszteletére. A helyhez gyönyörű legenda kötődik a télen kivirágzott körtefáról. A hely ma is híres búcsújáró.

1728-ban már 85 jobbágy és 25 zsellér-család élt a faluban. Összesen 1516 hold szántó és 756 hold rét volt a birtokukban. Ez már nem tudta eltartani a lakosságot, ezért a területet erdőirtással pótolták. Az így nyert földeket a püspökség sekély váltságdíj ellenében visszaváltotta a jobbágyoktól. A jobbágyok pedig, hogy a földesúri terheken könnyítsenek, szándékosan elhanyagolták a földeket, míg azok újra el nem bozotosodtak. Ekkor újra nekiláttak az irtásnak, és a visszahódított földek irtásföldnek voltak tekintendők, melyek után sem úrbéri szolgáltatást, sem állami adót nem kellett adniuk.

A községből az elvándorlás jelentéktelen volt, 1797 és 1848 között nyolcan települtek a városba. Minden iparosok. A község anyagilag is gyarapodott. 1812-ben egy német újságíró az alábbiakban számolt be lapjában a községről: „Szany felé, mind több a legelő, itt jelentékeny a lótenyésztés. Az egyik helység legelőjén, mintegy 1.500-ra becsültem a ménes állományát, s még legalább 6.000 libát láttam. A tehének s az ökrök száma 600-ra rúgott. E vidéken fontos szerepet játszik a tollkereskedelem.” A múlt század első felében a falu szarvasmarha állományát majdnem teljesen kipusztította a máj-métely. Pótlásukra – mivel e betegségnek leginkább ellenáll – a szanyiak Erdélyből hoztak bivalyokat. A bivalyok 1950-ig fontos részét képezték a község gazdaságának. (A „falucsúfolódók” mai napig megőrizték az eseményt, ezért hívják a szanyiakat „bihó”-nak.)

A jobbágy porták további aprózódásával egyre több a zsellér, akik aztán később cseléd sorba jutnak. A cselédség biztos anyagi háttérrel jelentett, hiszen a „kommenció” biztosította a tüzelőt, az állattartási lehetőséget (takarmányt), tűzifát és némi pénzt is. A földjét elvesztett sok zsellér gyermekei iparosok lettek. Legkedveltebb szakmák: ács, bognár, nádazó, kőműves, kovács, takács.

Az 1800-as évek végére nagyjából kialakultak azok a birtokviszonyok, melyek szinte a felszabadulásig konzerválódtak. A tehetős középparaszti réteg lett a meghatározó. Birtokát gyarapítani csak hosszú évek kuporgatásával, „érdekházasságokkal” tudta. Hogy az örökösödés folyamán a birtok tovább ne oszródjon, gyermekeik nagy részét taníttatták, legtöbbet papnak, a lányokat apácának küldték. (A szerzetes rendek feloszlatása után közel harminc apáca tért haza a faluba.)

Ez a réteg volt a község hagyományainak őrzője is, hiszen a gazdasági-társadalmi-kulturális élet zömmel a hagyományokban élő szokásjog alapján működött. A nagycsaládi közösségek mellett fejlett informális közösségeik voltak: utca-részek összetartása, „céhs” legényközösségek, szervezett kalákák, stb.

1783-ban a püspökség emeletes püspöki palotát építtetett, melyet 1945-ig nyári rezidenciaként használt. A győri püspökök nagyon sok időt töltöttek a palotában (nem csak nyáron!) és a helyi és környékbeli értelmiségiekből („intelligencia”) társasági kört szerveztek, mely nagy hatással volt a falu művelődésére.

Folytonossága volt ez Nagy János munkásságának. Nagy János neves költő 15 éves korától a jezsuita rendben nevelkedett, majd a rend feloszlata után (II. József) világi pap lett. 1778-tól szanyi plébános, Sopron vármegye táblabírája. A nagyon jól jövedelmező plébánia, a táblabírói státusz lehetővé tette számára, hogy minden kultúrával kapcsolatos ügyben mecénás legyen. Ő támogatta Révai Miklós egész baráti körét és köztük Csokonai Vitéz Mihályt. 1803. augusztus 2-án halt meg Szanyban. Itt is van eltemetve.

1888-ban már három tantermes iskola van, melyben három tanító tanít, 389 tanköteles és 161 az ismétlőiskolások száma. 1924-ben községi könyvtár létesül és ettől kezdve sorban alakulnak meg a község formális közösségei is: Gazdakör, Ipartestület, KALOT, KÁLÁSZ, melyek tevékenyen részt vesznek a község kulturális arculatának formálásában és a hagyományőrzésben.

1945 után a falu nincstelenjei is földhöz jutottak. 785 katasztrális hold föld került kiosztásra 425 földigénylő között, 160 fő pedig házhelyet kapott. Mindez a felvirágzás alapja lehetett volna, ha nem jár erőszakos, tudatos tönkretételi szándékkal. A lakosság rengeteget szenvedett a begyűjtés, a kulákosítás miatt. Megszűntek a hagyományos, formális és informális közösségei, melyek helyett ún. szocialista formákat hoztak velük létre, melyeket soha nem fogadtak el. Így menetelt a falu 1956 felé.

A községben ugyan jelentéktelen megmozdulások voltak, de a városokat, legfőképp Budapestet rengeteg adománnyal segítették. A forradalom két halálos áldozatot követelt. (Mosonmagyaróvári sortűz, határőrizeti harcok.) A megtorlás során azonban többen kaptak rövid börtönbüntetést, vizsgálati fogságot és gumibotot. A „konszolidáció” előre vetítette az erőszakos kollektivizálás árnyékát. a központi hatalom Győr-Sopron Megyét jelölte ki első szövetkezeti megyének. 1959-ben a falut „lerohanták” az agitátorok. A gazdák egy része hetekig bujkált előlük a Rába árterében, végül mindenki beadta a derekát. Létezik Szanyban a termelőszövetkezet, addig termelő szövetkezeti csoport volt csupán.

A gazdák ímmel-ámmal dolgoztak a tsz-ben, mert nem látták munkájuk eredményét. A háztáji gazdaság fejlesztésével – mely a rendszer liberalizálódásának eredménye – látványos fejlődés indult meg. A lakosság nagy része újraépítkezett, háztartása modernizálódott, elérkezett a Trabant-Wartburg korszak. A község vezetékes ivóvízhálózatot, portalanított utakat, új pedagóguslakásokat, végig szilárd burkolatú járdát kapott.

Jó alap a rendszerváltáshoz, mely napjainkig zajlik. Csak bízni lehet abban, hogy egy kevésbé küzdelmes kort hoz a község számára, melyben tovább őrizhetjük értékeinket!

A község rövid történeti áttekintése c. részből kiderül, hogy Szanyban a pezsgő kulturális élet gazdasági és személyi feltételei megvoltak. Arról is beszéltem, hogy a szokásjog alapján működő társadalmi-gazdasági élet (mely természetesen az írott törvényeket nem anullálhatta) jó talaj volt az olyan „kulturális” tevékenységekre is, melyek szakralitásukat veszelve szekularizált módon éltek tovább a társadalmi-gazdasági élet „gyakorlatában” és az önkifejezés eszközei lettek, mint például a dramatikus népszokások, melyek eleme volt a szöveg, a dal, a tánc és valamiféle szcenikai keret is.

A második világháborút megelőző, erodálódott hatalmi, nagyhatalmi struktúrákon belül a Monarchia válsága is nyilvánvalóvá vált. Valamiféle reményt a kiúthoz (legalábbis a magyarságon belül) a nemzettudat erősítése árán létrehozható nemzeti erő jelenthetett, hiszen a háború elkerülhetetlennek látszott. Megalakították az Országos Népoktatási Egyesületet, mely keretet adhatott olyan tevékenységeknek, melyek szándékaikban „a nép felemelése”, „emelkedése” törekvések nem csak a frázis szintjén éltek. A trianoni sokk még inkább erősítette ezt a törekvést, hogy kibírható legyen a nemzetet ért szégyen, hogy vissza tudjuk szerezni mindazt, amit elveszítettünk. Ebben – minden túlzás nélkül állíthatjuk – valóban a nemzet akarata nyilvánult meg.

Az egyszerű, általában csak elemi műveltséggel rendelkező falusi embereket a hozzájuk legközelebb álló, a hagyományaikban élő népművészettel lehet leghatékonyabban „elérni”.

A falusi értelmiség, hol romantikából, hol igazi hivatástudattal fordult e tevékenységek felé. Ahol az egyház a lelki értékek közé tudta sorolni a művelődést, a művészetet, a tudást, ott ezek a törekvések máig hatóak.

Berki Zoltán Béla a kor neves plébánosa hitt az ilyen fajta küldetésében is. Egyszerre tudott lenni a hitéletben lelkiatya, a püspöki kastély esti összejövetelein nagyságos úr, a helyi kávéházban szanyi polgár. Már a kora reggel kedvelt parasztjai között találta a Németh-féle vendéglőben kedvenc „angolkeserűje” mellett. Tudatosan kapocs akart lenni a „nép”, az urak és a falusi „intelligencia” között, akiket a lakosság inkább az urakhoz sorolt. Egyik népművelő előadásán Dózsáról beszélt, melyen részt vett a helyi lakosság, az értelmiség és nem egy megyei notabilitás is. Beszédében nem volt kíméletes a kor uraihoz. Az előadás után az egyik megyei birtokos szemrehányást tett neki: „Te Béla! Azért tekintettel lehettél volna a jelenlétünkre!” Berki Zoltán így válaszolt. „Tekintettel voltam. Úgy is beszélhettem volna, hogy titeket itt felkoncolnak.”

Emlékét a Győr-utcai temetőben a korszakra jellemző emlékmű őrzi. Plébánosi tevékenysége alatt indult meg igazán az amatőr művészeti mozgalom Szanyban. Ebben a korban alakította kórusát László József tanító, Mihály Géza tanító és szerveztek számtalan színelőadást Élő Pál káplánnal együtt.

Ilyen kulturális környezetet talál Kokas Kálmán, konzervatóriumi végzettségű karnagy, aki kántortanító-iskolaigazgatóként alkotta meg életművét.

Az 1867-ben létrejött Országos Dalos Szövetség Sopron Megyei Önálló kerülete 1920-ban dalosversenyt rendezett Sopronban. A találkozón részt vett, mint néző a fiatal fertőendrédai kántortanító Kokas Kálmán is. Itt látta meg a mezőkövesdi kórust pompás népviseletében énekelni. Ekkor határozta el, ha teheti, olyan helyen vállal állást, ahol élő viselet van.

Négy évvel később népviseleti bemutató volt Sopronban. A szanyi bemutató csoportot Élő Pál káplán vezette. Kokas Kálmán – aki most is nézőként volt jelen – beleszeretett a szanyi viseletben. A véletlen is segítségére volt: Szanyban éppen megürült a kántortanítói állás. Megpályázta. (A szóbeszéd szerint nem volt könnyű dolga, mert az egyházi testület tagjai nem tudták, mi az a konzervatórium. Ők tanítót kerestek. Aztán a próba orgonálás és éneklés – gondolom – Élő Pál és Berki Zoltán okos szavai meggyőzték őket.)

Egy korabeli kántortanítói állás anyagi létbiztonságot adott. Akkor (már) még a tanító nem volt a nemzet napszámosa. Ez a viszonylagos létbiztonság teremtette meg, hogy a tanító iskolán kívüli munkákat is hivatásszerűen végezzen. Először is a már meglévő, kezdetleges repertoárral rendelkező templomi kórust fejlesztette tovább.

Nagyon nehezen érte el vágyát – ami Sopron kapcsán idehozta – hogy a kórus tagjai népviseletbe öltözzenek. Mindenáron tányérsapkát akartak viselni!

Éneklés... népviselet. Már csak egy lépés a néptánc.

Szanyban az 1900-as évek elején még élő néptáncok vannak, szokásaik, paraszti társadalmi életük rituális hagyományaként. A dus, a verbunk és különféle táncfördékek, melyeknek eredet már a múltba veszett. Természetesen ezekhez a táncokhoz megbecsült előadók, táncos egyéniségek is tartoztak. Kokas Kálmán nem akart táncszerepet. Nem is értett hozzá. Csupán csodálta. Sorsszerű volt, hogy megis ALAPÍTÓ lett.

Már a Gyöngyösbokréta mozgalom első éveiben rákérdezett Paulini: „Te Kálmán! Nem tudnak a te embereid táncolni?” „Dehogynem!” -felelte. „Hát akkor táncoljanak is!” - így Paulini.

Így kezdődött a szanyi Bokréta. a gyöngyösbokrétás korszakkal. Egy ideig nagyon, kicsit még mindig pironkodni kell miatta. Pedig valós hibái, hiányosságai ellenére is a táncmagomány megmaradásának jelentős részét köszönhetjük a Gyöngyösbokrétának.

A legveszélyesebb bélyeg, amit rásütöttek, hogy irredenta, hogy nacionalista, a revans-politika eszköze, stb. Ez részben nem igaz, legfeljebb a hatalom szándékait illetően. Megkérdezem, hogy melyik az a hatalom, amely nem akar kihasználni ilyen mozgósító eszközt, ilyen „piár” lehetőséget?!

A tegnapi?!

A mai?!

Akik miatt az ilyen jelzők ráragadtak, a mindenkori (mai is!) hatalomhoz dörgölődzök, akik minden korban a pápánál is pápábbak. Paulini Béla nem közjük tartozik. Alap gondolata volt, melyet nagyon sokszor elmondott: „Ne csak a ruhát, a lelket lásd meg a Bokrétában!”

Ki is volt Paulini Béla?

1881-ben született Csákváron, Eszterházy gróf csákvári intézójének fiaként. Már gyermekkorában a magyar falu csodálója. Ez az érzés egyetemi éveiben és egész életében meghatározó. Írói, újságírói, rádiódramaturgi, képzőművészeti tevékenységének ihletője. Különbözik egy igazi bohém, akit e tevékenységgel együtt érdekelnek a mindennapi örömei, a szépség, az emberek. Apja által küldött pénze egyetemi éve alatt is nagyon hamar elfogyott, mert ha neki volt, akkor a barátainak is volt, a kávéházban is, színházra is.

Derűvel fogadta el, hogy sokszor néhány garasért kutya sétáltatást vállalt és néha a kutyák vacsoráját is megdézsmálta. Rengeteget költött bokrétás csoportjaira is, így gyakori vendég volt házában a végrehajtó.

Ifjú korában a csákvári parasztokból színházat szervezett és megrendezte számukra a Hány Jánost, melynek szöveggönyvét Harsányi Zsolttal közösen írták. Ő teremtette meg a magyar mű-mesét is. Festeni Münchenben tanult, kiváló karikaturista volt. Saját irodalmi műveit is maga illusztrálta. Érdeklődése mégis teljes egészében a paraszti alkotó-művészet felé fordult. Nem csak a népművészetben, hanem – saját bevallása szerint – a népies művészetben is hitt. Néha az eredetiség rovására írt népies alkotásokat. Egész életművét tekintve azonban mindez megbocsájtható, hiszen a magyar hagyománykincs jelentős részének megmaradását neki köszönhetjük.

Gyűlölt minden erőszakot. Irtózott a háborútól. Ettől való félelmével híres szép feleségével együtt bajnai szőlőjének présházába menekült. Életművét összeomlani látva lelkileg összeomlott. 1945. január 1-jén a környékbeli heves harcok közepette feleségével együtt öngyilkosságot követett el. Vincellére temette el szőlőjében. A harcok megszűntével kerülhettek mai nyughelyükre. Emlékét 1981-ben róla elnevezett iskola őrzi Bajnán.

Mi volt Paulini országos Bokrétájának gondolata? „A magyar néplélek bemutatása”. „A magyar kultúra hordozójának” elsősorban a magyar földműves népet tekintette, szinte azonosította a nemzettel. Innen rugaszkodott el az a politikai törekvés, mely azután minden kulturális megnyilvánulását, társadalmi tevékenységet az irredentizmus irányába sodort. Ehhez Paulininek semmi köze nem volt.

Horthy 1920. március 1-én az ország kormányzója lett. Az 1930-as évekre már lezajlott rendszerének konszolidációja. Számukra látszólag kedvező tevékenysége ellenére gyanakodva nézte Paulinit. Gyanús volt hirtelen született népszerűsége. Horthy személyes szimpátiáját sem

tudta elnyerni, mert az 1931-évi, nagy gyöngyösbokrétás rendezvényre elfelejtették meghívni. Bizonyíthatóan egyszer látta a Gyöngyösbokrétát, ekkor is protokolláris alkalommal.

A mozgalomnak nem volt felülről irányított ideológiája. Céljainak – magyar nemzeti gondolat – csak érintőlegesen felelt meg. Paulini saját „sajátos” identitásának megfelelően tette a dolgát.

A Dunántúli Hírlap 1934. febr. 11-i száma a következőket írja: Sopronból jelentik: „Paulini Béla a magyar népies művészet nagymestere, akit a Szent István-héten az idegenforgalmi és nemzeti jelentőségében olyan nagy hatású Gyöngyösbokrétát rendezte, most Sopronban akar rábaközi bokrétát rendezni. A rábaközi bokrétában már beszervezett Kapuvár és Szany mellett...”

Paulini „felfedezését”, mely számára igen nagy népszerűséget hozott, sokan irigyelték (ez a tény is bizonyítja értékét) és próbálták utánozni, a hatalomhoz dörgölözve túllicitálni a „néplélek”, a „nemzeti gondolat” túlhangsúlyozásával.

Ő igyekezett ezektől elhatárolódni, mert látta veszélyes voltukat. Részlet a Győri Hírlapnak 1935. május 30-án adott nyilatkozatából: „...nem mindenféle utánzással kísérletezve, ami természetesen csak arra jó, hogy a tervszerűséget megzavarja és az ország Bokrétája gondolatát veszélyeztesse.”

Ezért a Gyöngyösbokrétát nem kell rehabilitálni, még átértékelni sem, hanem a konkrét hagyomány-anyagát, sőt gondolatát is mai értékőrző munkánkhoz adoptálni. Teljesen elfogadható a mai ember számára az a gyakorlatosság, mely a mozgalom kapcsán alakult ki a résztvevő helyi bokrétákban, azok tagjaiban. Büszkéek voltak paraszti kultúrájukra, viseletükre, tájnyelvükre és mindennek bemutatása kapcsán kaput nyitottak arra a zárt világra, amelyben éltek.

A mozgalomhoz a szanyiak 1931-ben csatlakoztak, hiszen ekkor szerepeltek először (Budapest, aug. 20.) Gyöngyösbokréta rendezvényen. Ekkor vette fel a „Dalárda” is a Szent Imre Dalos Kör nevet. Az alapító tagok névsora megtalálható az adattárban. Ezeknek az embereknek a nagyobb része már táncolt is. Így a kórus és a táncos tevékenység még egységes.

1932. június 19-n már önálló szervezésben dalos estet rendeztek Szanyban. A dokumentumok bizonyítják, hogy a környéken is fejlett kulturális élet volt. A dalos könyvben részt vett Sobor, Vág, Marcaltó, Kóny község énekkara. A kónyiak verbunkkal is felléptek. Az ilyen rendezvények nem fejeződtek be a hivatalos programmal, hanem hajnalba nyúló poharazgatás melletti dalolással „ápolták a faluk közötti barátságot”.

Kokas Kálmán így ír a gecsegyarmati dalos estéről: „Knoll János dalostestvér házánál uzsonán látta vendégül a Bokrétát, majd Vincze Lajos szanyi születésű, helybeli kántor-tanító vezetésével Polczer Pál pincéjébe vonult az egész dalárda, ahol a házigazda borral tartotta jól a dalosokat.”

A Szent Imre Daloskör, a bokréta országos hírnevét az 1931-ben a budafoki pincében felvett, illetve közvetített rádió szereplés alapozta. A többszólamúságot több szakember kifogásolta (köztük Györffy is) disszonanciát látva a magyar zenei hagyomány és a több-szólamúság között.

Hogy a falu is részese lehessen a rendezvénynek, Papp Lajos (szintén tag) vendéglőjének udvarára tettek ki egy rádiót a kíváncsi szanyi tömegnek. Az országos nyilvánosságot kapott együttes nagyon népszerű lett. Egymást követték a falunapi meghívások.

1932-ben már bizonyíthatóan a maga komplexitásában jelenik meg a szanyi Bokréta. Tánc, ének, népi dramaturgia együtt van. A Magyar Film Iroda a Hungária c. filmjéhez felhasználta a szanyi hagyományokat is. A szanyi búcsút a helyszínen vették fel a Bokréta közreműködésével. Az első hangos filmek egyike. A filmet még Dél-Amerikában is bemutatták.

Az 1933-as év is széles nyilvánosságot hozott. A bécsi Konzert Hausba hívták meg az együttest. A sikeres fellépésről az „Összetartás” nevű lap számolt be 1933. ápr. 16-án.

1933. december 14-én az Országos Magyar Dalosszövetség elnöke müncheni szereplésre kérte fel a szanyi Bokkrétát. Ezzel párhuzamosan folyt a Magyar Rádió közvetítésének előkészítése, mely december 24-én meg is történt. Az együttes gyermekek és felnőttek közreműködésével szanyi pásztorjátékot adott elő. A felvételre a megye területéről is sokan érkeztek. Az eseményről ír a Sopron Vármegye című újság a december 23-i számában: „Méltán lehettünk büszkék, amikor megszólalt a szanyi kórus, mert látnunk, hallanunk, éreznünk kellett, hogy van a Rábaközben érték.”

A magyarországi rádió és a bécsi szereplések méltán növelték az együttes hírnevét. A műsort Lehár Ferenc is meghallgatta. Gratulált Kokas Kálmánnak és dedikált fényképével ajándékozta meg.

Az 1933-as év a Bokréta történetének egyik „legtermékenyebb” éve volt. Harmadszor rendezték meg Budapesten az aug. 20-i ünnepek keretében a „Bokkréták2 találkozóját Bocsárlapugyüjtő, Boldog, Bugac, Buják, Érsekcsanád, Galambok, Hortobágy, Kalocsa, Kapuvár, Kazár, Kiskomárom, Koppányszántó, Mezőkövesd, Mikófalva, Kunszentmiklós, Nagykálló, Örkény, Órhalom, Polgár, Püspökbogád, Szakmár, Szany, Szentistván, Váralja bokkrétáinak részvételével.

Az 1934-es év nem a sűrű rendezvények éve. A munka, az egyesületi élet mégis folyik, állandósult az együttesben. Az anyagi feltételek megteremtéséhez szükséges műsorokat szerveztek. Újra bemutatták „élőben” is a rádió felvétel programját. Mégis jelentős ez az év az együttes történetében. Jóllehet 1931 óta nevezték magukat Bokkrétának, de hivatalosan ebben az évben csatlakozott az Országos Gyöngyösbokréta Szövetséghez. Ekkor alakították meg a gyermekek Bokkrétáját is. Ebből az alkalmából ünnepi bemutatót is tartottak a frissen alakult gyermek-csoport közreműködésével. Az eseményről Kokas Kálmán a Soproni Hírlap húsvéti számában számolt be.

Az együttes ismét dalos versenyre készült. A dalos verseny résztvevőinek gróf Berchtold Lipót vándorserleget alapított. A rendezvények különféle elnevezése bizonyítéka annak, hogy az Országos Dalos Szövetség igyekezett magát megkülönböztetni a Gyöngyösbokkrétától, együttműködve, de mégis megőrizve önállóságát. A vándorserleget a szanyiak nyerték el és az átadó ünnepségre a díj alapítóját is meghívták, aki levélben mentette ki magát. (adattár)

1935 ismét termékeny év volt. A brüsszeli Világkiállításra a Magyar Film Iroda ismét filmet készített. A Győri Hírlap 1935. május 30-i számában Paulini így nyilatkozik a szanyiakról: „A szanyi legények a már igazán országos viszonylatban is híres férfikaruk dalait hallatják, de az öreg hetven év körüli dusoló sem maradhat otthon, pedig az „anyjuk” már tavaly sem akarta elengedni a bokkrétásokkal, de az öreg Imre bácsi kimódolja valahogy a szabadságot.” Nem véletlen tehát, hogy a filmben a szanyi Bokréta életét és ennek kapcsán a falu ősi népszokásait mutatták be.

A Bokréta vezetője Kokas Kálmán a község hagyomány-anyagát, annak ellenére, hogy első sorban a kórus érdekelte, a maga komplexitásában igyekezett megőrizni. Jól látta, hogy erre jó keret a Bokréta. Szövő, varró tanfolyamokat szervezett. Összekötötte a két hasznos dolgot, hisz a tanfolyam során keletkezett termékeket a Bokréta öltöztetésére is fel tudták használni. A sikeres tanfolyamról a Soproni Hírlap 1936. február 14-i számában így számol be: „A tanfolyam alatt a húsz tanuló 282 m. lepedővásznat, 166 db törülközőt, 32 db kenyérruhát, 45 db konyharuhát, 38 db asztalterítőt, 32 db szalvétát, 18 db díszpárnát, 7 db törülő kendőt, 2 pár függönyt, 18 m. zsákot szőtt meg összesen, azaz 671 m anyagot 653 pengő értékben. Ezen a tanfolyamon az együttes számára 16 db férfimellényt is készítettek.”

1936-ban a Bokréta öt tagja három más Bokrétából álló csoporttal Londonban szerepelt. Ez volt az első, igazán nagy külföldi útjuk. Közülük ma egy élő van, aki ma is élete egyik legmeghatározóbb élményének tekinti ezt az utazást. (Az együttes második londoni útja negyvenöt évvel később valósult meg.) Ez a kapcsolat tovább erősödött. Ez év szeptember 25-én az Angol Rádió a szanyi Bokréta műsorát közvetítette a Budafoki Borpince reprezentatív helyiségéből.

1. 1937-ben ismét fontos esemény résztvevője volt az együttes. A háborút közvetlen megelőző olasz-magyar kapcsolat erősítésének részeként Budapestre érkezett Viktor Emánuel olasz király Ciáno gróf külügyminiszter és más hatalmasságok kíséretében. Az ünnepségek fényének emelését a Gyöngyösbokréta közreműködésével igyekeztek elősegíteni. Paulini a feladatra a szanyi Bokrétát is felkérte. Az ünnepségen, melyet a Várban rendeztek, részt vett a kormányzó is. (Valószínű, hogy ez az egyetlen alkalom.)

A Bokrétát a falu vezetői is elkísérték és a díszes felvonuláson is részt vettek. Ehhez az alkalomhoz kötődik egy új táncos egyéniség feltűnése, aki ma 83 éves. Gyermekként volt alapító tag, a Népművészet Mestere. szólótáncosként bemutatkozásáról Kokas Kálmán így ír: „Varga Ferenc remekelt. Ezzel a szereplésével atyjának (Szentés Varga Mihály szólótáncos) méltó utódává lépett elő a táncban.” Szentés Varga Ferenc az együttesnek, ma 83 évesen is szólótáncosa. Igazi egyéniség. Az 1970-es években négy évig országgyűlési képviselő. 1976-ban az USA 200. éves jubileumi ünnepségére Vásárhelyi László által összeállított népművész-küldöttségnek is résztvevője volt. Ezüst, arany-kalászos gazda. Híres lótenyésztő.

A várbeli ünnepség elbűvölte az olasz küldöttséget. Viktor Emánuel olasz király Paulini Bélát az Olasz Korona Rend Lovagkeresztjével tüntette ki. Paulini a kitüntetés átvételét követő köszönő beszédében hangsúlyozta, hogy a magas elismerés a Bokréta mozgalom minden tagjának szól.

1938. Ismét a hangosfilmmel való kapcsolatot jelentette a szanyi Bokrétának. Az augusztus 20-i ünnepségekre utazó csoport a Magyar Film Iroda Könyves Kálmán úti műtermeiben a „Magyar nép mosolya” című film készítésében működött közre. A forgatás előtt – ráhangolásként – a szanyi bokrétások megtekinthették az Ünneplő Falu című filmet, melyet szintén közreműködésükkel Szanyban forgattak. A budapesti forgatást félbe kellett szakítani a rossz idő miatt, ezért a stáb augusztus 25-én ismét Szanyba utazott a forgatás befejezésére. Helyszínül Török Lajos Egyház-utcai portáját választották.

Még ez év szeptember 3-án újabb film forgatására került sor Szanyban. Címe a „Falú derűje”. A filmkészítésnél a Bokréta tagjain kívül a község lakói is jelen voltak közreműködőként is. A filmek címei az akkori ízlés-világot tükrözik, de utalnak a kor társadalmi-politikai arculatára is. Sajnos a filmek felkutatására tett törekvéseim eredménytelenek maradtak. Tartalmukat nem ismerve csak óvatosan mondhat az ember kritikát, de a nyolcvanas években még tudtam beszélni néhány szereplővel. Így gyanítom, hogy a „nép-nemzeti” gondolat közvetítői voltak, melynek egyik kifejező eszköze lehetett a népiesség. A filmek vélhetően inkább „mű-népiek” és „mű-magyarok” voltak. Óriási kontraszt Bartók életműve mellett, hiszen ekkor indult diadalútjára az 1916-ban komponált „Fából faragott királyfi”.

Ez az a korszak, amikor a Gyöngyösbokréta külsőségeiben is meg akar felelni ennek a gondolatnak. A gyönyörű, eredeti népviseletek mellett megjelennek a kokárdás, nemzeti szalagos ún. magyar ruhák. Főleg azoknál a később csatlakozott csoportoknál, ahol a népviselet már kissé megkopott. Sajnos a szanyi Bokréta is beleesett ebbe a csapdába. A lányok ruhái egyre jobban hasonlítottak az adattárban látható Makray Ili viseletére. A Bokréta példájára a fiatal lányok ünnepi viselete is ilyen lett a negyvenes évek elejére. Hosszú küszködés árán tudtuk csak elérni, hogy a szanyiak már a ládafiában őrzött ruhákat ismerjék el sajátjuknak. Nagy tehertétel ez a mai napig, nehezen tudjuk megmagyarázni, hogy mit keres még mindig rábaközi kucsmáinkon a gyöngyökkel hímzett nemzeti

színű kokárda? Ennek a kokárdának nincs köze a gyöngyösbokrétás magyarkodáshoz. Az 1950-es évek végéig gyönyörű hagyomány volt a „reguták” szalagos kalapja. Büszkén várták a katonaság megpróbáltatásait. Szégyen volt, ha valaki valamilyen oknál fogva nem vált be katonának. Ünnepen a kalapot körülvevő gyönggyel hímzett nemzeti szalaghoz csatlakoztatták a többi, a községtől, az édesanyától, a keresztanyától, a kislányoktól kapott színes szalag-özönt. Vasárnap a misén a kórus karzatára tett kalapok szalag-százai a hátra-hátra nézegető hívőknek színes zuhatagnak tündek. Büszkén viselték mindig. Hétköznap azonban egy rövidebb, 15-20 centiméteres, gyönggyel hímzett kokárdát viseltek. Mivel akkor kucsmát hordtak, arra nem is lehetett körbe futó szalagtartót tenni. A regruták a táncba is ebben mentek. Innen maradt meg ez a kokárdás kucsma táncos viseletnek.

A mai Bokréta igyekszik minél több olyan viseletet bemutatni táncai során, melyben különféle korosztályok jártak táncolni. Táncba nagy ünneplőben soha nem mentek. Ez a viselet a férfiaknál nyomokban a török időkig megvan. A nőknél az 1890-1910 közötti időre datálható.

Ha észrevétlenül is, a közélet, a kulturális élet is militarizálódott a háborús hangulatban. 1938 őszén rendezték meg a Győri Ezred Bajtársi Egyesületének emlékünnepét. A dokumentumtárban megtalálható meghívó sok mindent elárul a kor arculatáról. Az ökümené gondolata még nem létezett, sőt néha éles ellentétek látszottak az egyházak között. A nemzeti egységet (helyesen!) mégis meg kellett mutatni, ezért mindenki megtartotta a maga istentiszteletét, majd csak ezután vonult az emlékműhöz. Egy másik következtetés azonban sokkal fontosabb számunkra a történetet illetően. Ez a rendezvény kétségtelenül politikai volt. Hogy mennyire ódzkodtak a direkt politikai rendezvényektől, azt a szanyi Bokréta műsorrendjének felsorolása előtt olvasható következő mondat bizonyítja: „A Szanyi Bokréta az Országos Magyar Bokréta Szövetség hozzájárulásával szerepel.” Ekkor már a politikai rendezvényeken való szerepléshez ki kellett kérni a szövetség hozzájárulását.

Az 1938-as év a tízéves jubileumra való készülődés jegyében telt el. A parádásra tervezett ünnephez komoly előkészítő munkára volt szükség. Minden jubileum érdekesség, hogy a Dalárda jubileumi ünnepségeit úgy követi a Bokréta, mint a visszhang. Ez abból ered, hogy a két csoport nagy része ugyanazokból az emberekből áll, de mindig közösen ünnepelnek. A Dalárda 1929-ben alakult, így 1939-ben van a tízéves jubileum. A Dalárda (1931-től Szent Imre Dalos Kör) zászlót kapott. A zászló és az egész rendezvény költségeihez nagyon sokan hozzájárultak. A zászló nyelét gyönyörű réz szögekkel díszítették. Ilyen szöveget vásároltak a támogatók. (A zászlót a zászlószöges nyéllel együtt a Szent Imre Dalos Kör a templomban őrzi a mai napig.) A gyűjtésbe a hajdan volt szanyiakat is bevonták a szomszéd községektől Amerikáig. Az ünnepség kapcsán cikkek jelentek meg az Amerikai Magyar Népszavában, a Nemzeti Hírlapban, a Kanadai Magyar Újságban. A gyűjtés során idehaza 890 pengő 60 fillér gyűlt össze. Külföldről 845 pengő. A zászlót a nagy híró Heckenast cég készítette Szombathelyen, mely drága fehér selyemből készült, arannyal hímezve, rajta Szent Imre képével, 500 pengőbe került. A gyűjtésből befolyt többi pénzt a rendezvény költségeire fordították. A Bokréta-Dalárda történetének ez volt az egyik leglátványosabb rendezvénye.

Kokas Kálmán által írt jeligét: Honfi szív fel dalra!
Honfi szív fel dalra!
Dalban szívünk együtt dobog
Istenért. Hazáért.

Lehár Ferenc zenésítette meg erre az alkalomra és küldte az ünnepségre saját kézírásos üdvözlétével. Zászlóanyául vitéz Somogyváry Gyula országgyűlési képviselő nejét kérték fel, aki ezt a tisztséget szívesen vállalta és az egész családja részt vett az ünnepségen. Megjelent Dr. Czilinger József alispán is. Az ünnepség táborigi mise keretében zajlott le, majd felvonulás következett a 16. Honvéd Gyalogezred Zenekarának pattogó ritmusaira. Vezényelt Védényi Lajos katona-karmester, ezreddobos. A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége nevében a főváros

nyugalmazott főpolgármestere és a szervezet országos igazgatója díszoklevéllel köszöntötte a szanyiakat.

1940-ben még egy jelentős rendezvény volt Budapesten. Az augusztus 20-i ünnepségeket tizedszer rendezte meg az Országos Magyar Bokréta Szövetség. Közreműködésre a szanyi Bokkrétát is felkérték. Ennek a rendezvénynek a jelmondata volt az általam már korábban idézett Paulini-féle gondolat: „Ne csak a ruhát, hanem a lelket is lásd meg a Gyöngyösbokrétában.” A szanyi legények lóháton parádéztek az ünnepségen. (Szíjártó Ignácot le is dobta a ló. Szentés Varga Ferenc pedig gyönyörű fekete kancán mutatta be lova-tudományát.) A lovakat a Fővárosi Postától kölcsönözték. Óriási rendezvény volt. A Magyar Újság 1940. augusztus 17-i számában így ír róla: „Ötven helység 1200 leánya és legénye tizedszer mutatja be a magyar falu életét.”

1939. a Dalárda megalakulásának a tízéves jubileuma volt, 1941. az Országos Gyöngyösbokréta Szövetséghez való csatlakozásnak. (Hivatalos tagsági viszony 1934.) Mégis, az 1939-ben történt zászlóadományozás inkább a Dalárdához kötődött. Az Országos Magyar Bokréta Szövetség zászlóalapításra szólította fel a helyi Bokkrétáit. Erre az alkalomra készült el a Szanyi Bokréta zászlaja is. A zászlót Berkes Vilma (Császárné Jánosné) készítette. Az ünnepséget 1941. május 25-én (Hősök Vasárnapja) rendezték meg az 1939-eshez hasonló külsőségekkel. Az eseményről a Győri Nemzeti Hírlap is beszámolt az 1941. május 20-i számában. A cikkíró felsorolta az ünnepségen részt vevő vendégcsoportokat, melyek a Szanyi Bokkrétát köszöntötték: A Csornai Bokréta, a Mosonmagyaróvári Polgári Iskola Énekkara, a Pápai Tanítóképző Intézet Énekkara, a Soproni Leánygimnázium Internátusának Énekkara. Az egész napos rendezvény része volt egy népművészeti kiállítás is. A zászlóavató beszédet Dr. Virág Jeromos csornai premontrei kanonok mondta. A zászlóanya tisztét Pongrácz Istvánné az együttes egyik alapító tagjának felesége töltötte be. Ünnepi beszédet Paulini Béla mondott. A Bokréta tagjai délelőtt misén vettek részt, majd a malom udvaron történt meg a zászlóavatási ceremónia az ünnepi műsor részeként. A zászló 1972-ben került vissza a győri Xántusz János Múzeumból, jelenleg is az együttes hivatalos zászlója.

Az 1942-es év nem bővelkedett különösebb rendezvényekben. A Bokréta rendszeresen szerepelt a környék falvainak és városainak ünnepségein más dalkörökkel és táncsoportokkal együtt. A háború terhei, kilátástalansága árnyékot vetítettek az egész magyar kulturális életre, így a Bokréta Szövetségre is.

Az 1943-as év márc. 19-i német megszállás radikalizálta az emberek többségének elutasítás ellenére a németekhez való kötődési törekvéseket. Ez meglátszott a Gyöngyösbokréta mozgalom életén is. Országos jelentőségű rendezvény már nem is volt. Németország azonban a magyar csendes elutasítás ellenére szerette volna legitimnek mutatni ezt a kényszer-kapcsolatot. A német megszállást a falu alig vette észre. Néhány katonából álló utóvéd haladt át a falun. Parancsnoka az iskolában kért szállást az egységnek. egy magyarul tudó osztrák katona zsidók után érdeklődött és nem csinált belőle titkot, hogy az éjszaka folyamán ki akarják rabolni őket. Jó érzésű idős asszonyok beszéltek le róla őket, elmagyarázva, hogy a faluban élő zsidók nagyon szegények és nincsenek sem elrabolni tőlük és a zsidókat is figyelmeztették a veszélyre. Nem tudni miért, az egység szállás nélkül tovább állt.

1943. június 14-én a Magyar-Német Állattenyésztési Bizottság küldöttsége látogatott Szanyba. A püspökség gazdaságával ismerkedtek meg. Este a püspök vendégei voltak. Vacsora előtt a Bokréta műsorát tekintették meg a templom-kertben a hősök emléktáblája előtt. A Bokréta nevében a vendégeket Berkes Vilma, a Bokréta tagja köszöntötte. (részletes beszámoló a dokumentumtárban.) Ugyanez év november 23-28 közötti vendégszereplésre hívta meg a Bokkrétát a Kraft durch Freude (a Német Szabadidő Mozgalom) hivatalos szervezete. A szanyiakkal utazott négy széki táncos férfi is. November 23-án indultak Losonc, Breslau, Frankfurt, Oderon útvonalon és 24-én déli tizenkét órakor érkeztek meg Berlinbe a Szilázia Pályaudvarra. A magyar küldöttséget a

Nemzeti Munkaközpont küldöttségének országos vezetője, Marton Béla vezette. Csak a megérkezésük után értették meg, hogy vonatjuk miért vesztgelt hosszú ideig a pályaudvaron kívül. Berlin éppen ekkor kemény bombatámadást kapott és a pályaudvart is találat érte. Mire beengedték őket, a romokat már deszkából készült paravánokkal takarták el. Rövid várakozás után megjelent a meghívó szervezet elnöke és udvariasan közölte velük, hogy az ünnepséget elhalasztják. Gyors vendéglátás és városnézés után vonatjuk indult velük haza. A Győri Nemzeti Hírlap 1943. december 4-i számában így ír az eseményről: „... a szanyiak miután megkapták a visszafelé érvényes vasúti jegyet, körülnéztek a városban, és még aznap este indultak vissza, indultak Budapestre. Megrázó berlini élményeikről most sokat beszélnek.”

A háború kezdeti eredményeinek a Trianonban elvett területek kis részének visszaadásának joggal és őszintén örült az ország. Csak kevesen sejtették, hogy országgyarapításunk rövid ideig tart. A visszacsatolt területek annektálása katonai parádéval történt. Ezeken a parádékon reprezentálni akarták az egész ország népét. ennek a kifejezésére legalkalmasabbnak tűnt a Gyöngyösbokréta. Ezekben a küldöttségekben a Szanyi Bokréta is részt vett. 1943..... között Erdélybe érkeztek az ünnepségre Kolozsvár, Szászrégen, Marosvásárhely, Székelyudvarhely városokba. A résztvevők között ma élők is vannak és legszebb emlékeik között tartják számon, hogy részesei lehettek egy történelmi elégtételnek, melyről akkor még kevesen sejtették, hogy időleges. Az ünnepségeken felvonulás és tánc, ének, egyszóval műsor-szolgáltatás volt a feladatuk. 1943. november 11-14 között Kassán rendezett ünnepségen szintén részt vettek. A Dunántúli Hírlap így ír az erdélyi eseményről: „Erdélyi körútra indultak a szanyi Bokrétások, akik több erdélyi városban lépnek fel és bemutatják táncaikkal és négyszólamú énekkarukkal a dunántúli népi énekeket és táncokat.”

Az 1944-es év már mindenki számára bizton vetítette előre a háborús vereség árnyékát. Az első szanyi hősi halottakról érkezett értesítések, a frontok legrosszabb hírei minden kulturális tevékenységet háttérbe szorítottak. A front 1945. márciusában vonult át a falun. A Rába hídjainak a felrobbantásával a németek kis időt nyertek a visszavonuláshoz, így a harcok nem tettek túlságosan nagy kárt a faluban. Az orosz katonai parancsnokság – részben propagandából – igyekezett siettetni a konszolidációt, mint mindenütt. A helyőrség parancsnoka összehívta a falu vezetőit, papjait, értelmiségeit és közös vacsora keretében az élet megindítására kérte őket. (A vacsora mosolygós hangulatra sikeredett, mert az orosz tiszt kedveskedni akart Kövecses József prépostnak és folyton kézzel rakta a tányérjára a hússzeleteket és biztatta: „egyel pópa, egyel pópa”.)

Néhány hónap múlva valóban beindult a társadalmi élet is. Megindult az alulról kezdeményezett vagy felülről sugalmazott szervezés, úgy a pártokat, mint a különböző szervezeteket illetően. Még egy rövid időre felélénkült a szanyi Bokréta tevékenysége is. A különféle szervezetek versengve kérték fel a Bokrétát a közreműködésre. Ekkor még jobban ódzkodtak a politikai rendezvényeken való részvételtől, mint '45 előtt. Az egyik mellékelt dokumentumban a következő olvasható: „... a Kisgazda Párt h o s s z a s kérésére...” A párt rendezvényére mégis csak elmentek, de míg az 1943-as júniusi rendezvényen közel száz szereplő vett részt, ide csak tizenhatan mentek el. Kokas Kálmánt az együttes vezetőjét sem találjuk közöttük. A feljegyzés is más kézírással történt: „...rész vett Gasztonyi Antal tanító vezetésével.”

1945. június 10-én a MADISZ (Magyar Dolgozó Ifjúsági Szöv.) rendezett műsoros délutánt Csornán, melyre a Szanyi Bokréta is meghívást kapott. A tizenkét táncossal ezúttal elment Kokas Kálmán is. A Bokrétát robotra kijelölt szanyi gazdák vitték be lovasszekerekkel. A rendezésben a szovjet helyőrségek is részt vettek. Az Aranykönyvöl két adat is utal erre: „...nézők élvezhették (olvashatatlan név, valószínűleg Jurij) orosz őrnagy pompás táncszólóját.” A csornai kirándulásra elkísérte a csoportot Németh Ignác bíró, akinek a megértő gesztusáért e helyről is elismerés és köszönet. Ő volt a tolmács.

1945. augusztus 26-án rendezte meg a Kisgazda Párt kongresszusi ünnepségét Sopronban. Erről az ünnepségről a Bokréta „vonakodása” kapcsán már szóltam. Ez év júniusában az egyesült pártok, új néven a Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt az „áldott magyar kenyér dicséretére” rendezett aratünnepet Szanyban. Ezen az ünnepségen a régi szervezési hagyományok felhasználásával a felszabadulás előtti szellem látszik újra éledni. Ez is a különböző politikai irányzatok közötti harcra utal. Még valóban volt remény a többpártrendszer kialakulására. Az ünnepségen a Rábaköz több faluja részt vett és a parádés felvonuláson a gazdák zárt csoportban mutatkoztak be. Több hasonló rendezvényről is tudunk, melyeknek Szany volt a gazdája. Ezek majd mindegyikén részt vett a szovjet katonaság is. A rendezvényeket hagyományosan táncmulatsággal zárták, ahol a feljegyzés szerint: „... este tíz óráig vidám zene mellett szórakozott együtt a szanyi nép és az orosz katonaság.”

Hamarosan a kulturális élet irányítása a korábban megalakult Szabad Művelődési Tanácsok kezébe került. 1946-tól a kulturális élet szervezésének minden mozzanata e szervezethez kötődik Szanyban is. Hozzájuk kötődik a Falunapok szervezése. Ez a rendezvény az 1990-es évek elejétől újra divat lett. Ez alkalomból állítják fel falvaink a milleniumi keresztekét, veszik át zászlójukat. Ma kevésbé tűnik őszintének.

Szany község Szabadművelődési Tanácsa első ízben 1946. aug. 20-án rendezte meg falunapját. A falunap úgy külsőségeiben, mint tartalmában, hangulatában a régi falunapokat idézte. A meghívottak között voltak a Termelési Tanácsok, a Parasztszövetség, a politikai pártok és a szomszéd községek küldöttségei. (A rendezvény részletes programja a dokumentumtárban található.) A soproni Szabadművelődési tanács által rendezett ének és táncbemutatón 1947. dec. 31-én ugyancsak szerepelt a szanyi Bokréta. Az együttes vezetője itt ismerkedhetett meg Kodály Zoltánnal, aki a rendezvényen előadást tartott. A műsor után Kodály Zoltán gratulált Kokas Kálmánnak és dedikált fényképével ajándékozta meg.

1948. ilyen és ehhez hasonló rendezvények részese volt az együttes. Kiemelkedő program volt a '48-as szabadságharc centenáriumi ünnepsége.

A rendszer egyre inkább balratolódásával a szovjetizálás réme lebegett a parasztság szeme előtt. A nagy múltú, sikerekhez, örömhöz szokott Bokréta tagjai egyre kedvesezettebbek lettek. Vezetőjüket, Kokas Kálmánt egyre több zaklatás érte, igazgatói posztjáról is leváltották. Igazgatói lakását is el kellett hagynia és népes családjával egy szűk szükséglakást adtak neki. A közéletből egyre inkább kiszorult, csak néhány hű bokrétása tartott ki mellette. Utolsó beszélgetéseink egyikén elmondta, hogy a falu lakói nem álltak ki mellette. Nagyon fájt neki ez a csalódás. Ezt követően megszakadt a faluval a kapcsolata. Soha nem panaszkolt, de gyűjtésem során több adatközlő is utalt rá, hogy kollégái közül is többen „lesték” a posztját. Gasztonyi Ignác vendéglős halála és temetése jó ürügy volt az eltávolítására. Özvegye arra kérte a Bokréta énekeseit, a Dalárdát, hogy a temetésen a „circum dederunt” gyászénekekkel búcsúztassák az elhunytat. Gasztonyi Ignác kulák volt. Igen nagy bűnnek számított a temetésen való közreműködés. Ekkor hangzott el Horváth Jenő akkori MDP (Magyar Dolgozók Pártja=kommunista párt) titkár szájából a verdikt (Horváth Jenő ismerte Kokas Kálmán értékeit, ha nem is igazgatóként, de ki akarta módolni, hogy a faluban maradjon): „Igazgató Úr! Magát nem lehet megmenteni.”

Ezt utolsó beszélgetésünk alkalmával maga mondta el nekem. Kokas Kálmánnak a helyi „reakció képviselőjének” a szeretett falut is el kellett hagyni. Az ugyancsak általa elmondott utolsó fájdalmas emlék: Amint „holmiját” vitte a teherautó, a megfélemlített lakosok beléptek az utcáról utcaajtójuk mögé.

1971-ig a Bokréta negyven éves jubileumáig nem jött el a faluba. Ekkor hosszas rábeszéléssel sikerült őt megnyernünk, hogy negyven év után megnézzék munkája gyümölcsét. Talán enyhült

fájdalma, mely mindig ott volt, lappangott kedves Bokkrétája szeretete mellett! Távozásával la Bokréta egy sikerekben gazdag korszaka zárult le. Kérdés volt, hogy ez nem végleges-e?

A község szerencséjére legyen mondva, hogy új vezetése felismerte, hogy a Bokréta nélkül a község nem lehet az, ami volt. Az együttes már túl sok embert, famíliát átszűrt magán és ezen keresztül a közvélemény meghatározója is.

Samu József jegyző próbálta összeszedni a Kokas-féle csoportot, de azt a választ kapta: „Ennek a rendszernek nem táncolunk.” Ezért a kijelentésért persze elzárás járt volna. Samu József okos és jó szándékú ember volt, és nem mondott le „megbékítésükről”. Eredménytelenül várakozott. Már nem érthette meg, hogy a régi csoport közül 1972-ben 14 fő 50-55 évesen visszatért a Bokkrétába.

Samu József a korábbi Bokréta „holdudvarából”, akik várományosok voltak a tagságra, új csoportot szervezett a régi bokkrétás hagyományokra építve. Ez a kizárólag bokkrétás hagyományokból táplálkozó csapat néhány éven át megért sikert, kudarcot, de legfőbb erénye, hogy megőrizte a Bokréta folytonosságát. Samu József érdemei a Bokréta megmaradásában elvitathatatlanok.

Új korszak köszöntött az egész táncmozgalomra. Minden vonatkozásban megpezdült a kulturális élet. Még ha propagandaként is, de felkarolták a szövetkezetek, a társadalmi szervezetek, melyeket immár egy párt irányít. A PÁRT. Az új hierarchia részeként, a tanácsokon belül, mellett olyan „hivatalok” jöttek létre, amelyek „kultúrosok” hadával az egész kulturális életet irányították, felügyelték.

A néptánra a kultúra egyik legfontosabb ágaként tekintettek. Szinte mindenütt tánccsoportok alakultak vagy régiiek szerveződtek újra. A falun ehhez persze nem áll rendelkezésre szakember, hiszen negyvenöt előtt ezt a munkát tanítók végezték. A mostani új tanító nemzedék 18 évesen jött ki a képzőből és a régi „néptanítói” szerepre nem volt felkészítve. (A szorgalmasabbja ezt állomáshelyén megtanulta.)

A tanácsok művelődési osztályai, a Megyei Népművelési Tanácsadó Hivatal munkatársainak igyekeztek szakembereket megnyerni. Ahol ez nem volt lehetséges, ott referenseket, tanácsadókat alkalmaztak külsősként. Ők többnyire különféle tanfolyamokon képzett, vagy korábban együttesi munkát végzett emberek voltak. A hatalom „sanda” szándéka ellenére szerepük nagyon fontos a néptánc-történetben, mert a korábban működő csoportokat életben tartották, és az „új” számok mellett az együttesek hagyomány-anyagát is igyekeztek megmenteni. A legjava később koreográfusként dolgozott és munkájának is ez volt a forrása. Győr megye és a szanyi Bokréta is nagyon sokat köszönhet közülük Wacha Antalnak, Pál Ferencnek, Szabó Lászlónak.

A táncanyagot illetően a megélénkült koreográfiai tevékenység rengeteg új számmal dúsította, melyek egy részének az értéke már megkérdőjelezhető, de legtöbbször – főleg ahol nem volt már föllelhető hagyomány – ezen az anyagon keresztül szerették meg a néptáncot és tanultak meg táncolni. Igyekeztek megoldani az együtteseken belül vezetők kinevelését is. A szanyi bokréta esetében is ez történt, Így lett az együttes vezetője Konczos Anna (Török Gusztávné) és Berkes Lászlóné (Lakatos Erzsébet).

A működéshez szervezeti keretül és fenntartóul is a szövetkezetek ajánlkoztak. Szanyban is a Földműves Szövetkezet vállalta ezt a szerepet. A Földműves Szövetkezet mindenkori elnökei Balogh Károly, Huszár András, legutóbb Luka Jenő őszintén szívügyüknek tekintették a Bokréta működését.

A Bokréta utánpótlás adakozva, nehezen ment. A fiatalok talán nem is voltak kellően motiválva, az idősek nem akartak visszajönni, más társadalmi tevékenységek is elvitték az embereket. Konczos Anna az együttes vezetője Budapesten vállalt munkát, így az együttes vezető nélkül maradt.

1961-ben kezdtem a szanyi általános iskolában tanítani. A Bokkrétához kevés közöm volt, de nagyon szívesen kísértem őket el egy-egy szereplésre, ha énekes közreműködőként felkértek. Feleségem az ezt megelőző korszakban fiatal lányként köztük táncolt. Így számomra nem voltak idegenek. Hivatásomból kifolyólag is értenem kellett annyit a szervezeti élethez, munkához, hogy meglássam: itt valami baj van az anyaggal, a ruhákkal, a munka-módszerrel, de egyáltalán – vagy éppen ezért – nem voltak táncvezetői ambícióim.

1965 nyarán Pál Ferenc, Lengyel Sándor megyei szakreferens és Népművelési Tanácsadó vezetője kijöttek Szanyba és az ÁFÉSZ elnök irodájába kérték. Arra kértek, hogy vállaljam el a Bokréta vezetését. Szakmai képzésemről gondoskodnak és szervezési ügyekben is támogatnak. Utólag visszatekintve azt gondolom, hogy ijedtemben vállaltam.

Korábbi tapasztalataim alapján könnyen meghatároztam teendőimet: Ütőképes létszámú csoport létrehozása. Viseletek részbeni lecserélése, pótlása, zenei anyag rendbetétele. Új repertoár létrehozása. Természetesen elsődleges a létszámbővítés.

A Konczos Anna által vezetett csoport tagjai nyilván nem bíztak bennem, mert többszöri beszélgetéseink alkalmával elhangzott meghívásaimra „nem” volt a válasz. A község fiatal értelmiségi rétegéhez is hiába fordultam. Vagy máshol voltak már elkötelezettek, vagy nem érdekelte őket az ilyen jellegű tevékenység. Az év őszén, végre, az iskolából kimaradt 16-17 éves volt tanítványaim közül összeállt egy tizenégy tagú kis csapat. Azt hiszem, kétségbe kellett volna esnem, mikor az első próbán a velem együtt tizenöt főből álló „együttes” csetlő-botló igyekezetét láttam. Igazából nem is tudtam, mit tanítsak? Az előző együttes táncanyagának nagy részét énem ismertem. Talán ez volt a szerencsém, mert így a korábbi nemzedékek tagjaihoz fordultam. A próbákon elsősorban az együttlét öröme tartott össze bennünket. Sokáig nem is táncot, hanem táncolni tanultunk. Végre mégis 1968 tavaszára kész lett az első műsorszám a párnatánc, ami azért a szanyi táncanyagának nem igazán a hiteles gyöngyszeme. Ezzel a táncal a megyei versenyen is megjelentünk. Természetesen semmilyen helyezést nem értünk el. De a szakmai zsűri megdicsérte a becsületes munkát még a választott táncot is (rosszabbat is vihettünk volna). Ezen a szakmai napon tudtam azonban igazán irányt venni az elhangzott kritikák alapján.

Sok kínlódással megtanultunk még néhány számot és a községben is bemutatkoztunk. Most tudom csak elképzelni, milyen lehetett ez a műsor? Kopott, felemás ruhákban, nagyon kezdő táncosokkal. Az udvarias vagy sajnálkozó kézfogásokból tudtam: nem jó az irány.

A műsor után hamarosan a Kisalföld napilap munkatársa riportot készített Luka Jenő ÁFÉSZ elnökkel, melyben az újjá alakult csoportról kérdezte. A cikk címe félreérthetetlen célzás volt: „Hervad a Bokréta”. Az egész helyzetben az az anomália, hogy Luka Jenő azt várta, amit az előző csoporttól látott. Én pedig semmiképpen nem akartam azt csinálni. Előttem a fényképekről ismert Kokas Kálmán-féle csoport volt az etalon. Mégis innen számítom a Bokréta második sikerkorszakát, mert:

- Húsz év óta először nevezték az együttest nyilvánosan (hivatalosan) Bokkrétának.
- A cikk kapcsán alakult ki a csoportban a „csak azért is” hangulat.
- Rájöttem, hogy a megoldás kulcsa az alapítóknál van.

Ekkor már művészeti-oktatói képzésre jártam. Munkám tudatosabb, módszeresebb lett. A helyi szereplésekre is nagyobb gonddal készültünk. viseletünkben egyre inkább visszatértünk a forráshoz. Megtálaltuk a régi-új stílusban saját hangunkat. Táncanyagunk az idős, hajdani táncosok segítségével az igazi táncagyományt tükrözte. Az egyre gyakoribb helyi siker a csoport önbizalmát

is meghozta. Létszámban is gyarapodtunk. Bokrétásnak lenni egyre népszerűbb lett. Az utánpótlás kérdésével egyre tudatosabban foglalkoztunk. A feleségem, Rajki Matild a gyermekcsoportot vezette, de a szervezésben is nagy segítségemre volt és táncosként is „hajlékonyabb” természeténél fogva a színpadon is sokat segített.

Az 1950-es évek szörnyű politikai és gazdasági válságából lassan kilábaló falu, a fejlődő háztáji gazdaság, a tagadhatatlanul javuló életszínvonal, az egyház és az állam között rendeződő viszony, megteremtette a feltételeit, hogy az 1930-as évek nemzedékének a most is Szent Imre Daloskörnek nevezett templomi kórusban énekelő tagjait próbáljuk visszacsalogatni. A ténszerűség alapján ki kell mondanom (nem is tudom miért mentegetőzőm?!), hogy ennek a sikerét három embernek köszönhetem. Dr. Kökény László esperes-plébánosnak, Pfeifer Ferenc káplán-karnagy úrnak és Gasztonyi János MSZMP titkárnak, aki a Bokréta alapító tagja volt. A megállapodás lényege a következő volt: A szereplések „ütközése” esetén az idősek a kórust részesítik előnyben. Egymás munkáját minden lehetséges módon segítjük, és mivel a két csoport egy töről fakadt, a legitimitást is ennek megfelelően fogadjuk el. Ezt a megállapodást mind a mai napig betartottuk.

Most már három generációval készülhetünk a következő megmérettetésre.

A fesztiválok területi versenyeit az ugyancsak nagy bokrétás múltú Kapuváron rendezték meg. Az „új felállásban” erre készültünk. A zsűri elnöke Rábai Miklós az Állami Népi Együttes művészeti vezetője volt. Műsorunkat most már eredeti viseletben, sokkal csiszoltabb motívumokkal, a színpadi követelményeknek megfelelő szerkesztésben adtuk elő. Rábai Miklós a szakmai tanácskozáson felső fokban beszélt a műsorról. Ekkor határozta el, hogy az Állami Népi Együttesnek is készít szanyi táncot. Sajnos ebben váratlan és korai halála akadályozta meg. Az 1980-as évek elején ezt Tímár Sándor, Rábai Miklós utódja pótolta. Az amerikai turnéjuk során záró és siker szám volt (az ő érdeme!).

Az alig öt éve működő együttest hamarosan ausztriai vendégszereplésre hívták. Nagy dolog volt ez akkor, hiszen nagyon kevesen rendelkeztek még nyugati útlevelemmel az egész országban. Ebből a vendégszereplésből évekig tartó igazi, baráti csere-kapcsolat lett. Felújult a korábban Csehszlovákiában lévő kapcsolatunk is. A legnagyobb elismerés, hogy az együttes meghívást kapott az ország legnagyobb folklór rendezvényére, a kalocsai Nemzetközi Néptánc Fesztiválra. Ekkor már gyermekcsoportunk is jól működött és a visszatért idősebb nemzedék is integrálódott és visszatértek a „régii menyecskék” is. Nagy Istvánné „Juli néni” a népművészet mestere 73 évesen már az első évben csatlakozott és szinte haláláig kitarzott a csoport mellett.

Ennek a meghívásnak kapcsán készítettük el „Három nemzedék” című műsorunkat. (A cím nem plagizálás, hanem tudatos választás.) Ezt lehetővé tette az együttes létszáma, gyakorlata és az eredeti hagyomány-anyag megfelelő mennyisége. A rendkívül népes és nívós mezőnyben az együttes II. díjat kapott. Életemben először láttam ekkora közös örömet, melyet az együttes akkor mutatott.

A sikerek a szó szoros értelmében nem voltak ingyen. A ruhák, a próbák, az utazások és a megszorított szereplések terheit nem tudta vállalni a szanyi ÁFÉSZ (korábban Földműves Szövetkezet). Luka Jenő igazságtalannak is tartotta, hogy a településnek hírnevet, sikert hozó együttest egyedül tartsanak fenn. Néhány heti előkészítő tárgyalás után összehívta a község gazdasági egységeinek vezetőit és politikai vezetőit. A jó előkészítés, tárgyalás meghozta eredményét, mert első alkalomra megalakult a Szövetkezeti Bizottság, mely közös anyagi fedezetet biztosított a csoport fenntartásához. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy az együttes 1986-ig teljes anyagi biztonságban tudott működni.

A szervezésben nagy segítségünkre volt Szabó László a KISZÖV és Jászberényi Ferenc a MESZÖV munkatársa.

A Szövetkezeti Bizottságnak az alábbi cégek voltak a tagjai:

Szanyi ÁFÉSZ
TÖVÁLL
„Dózsa” TSZ
Asztalosipari KTSZ
Szanyi Műv. Ház
Kiszöv Győr
Meszöv Győr

A bizottságban a cégeket képviselték:

Réger Géza VB. titkár
Gáncs Antal VB. elnök
Mészáros László a TÖVÁLL igazgatója
Jelencsics Károly KTSZ elnök
Varga József TSZ elnök
Kalotai Zsolt műv. ház igazgató
Töreki Imre művészeti vezető

A bizottság elnöke:

Luka Jenő ÁFÉSZ elnök

Korábban már említettem, hogy az együttest, a hetvenes évek elejétől kezdtük Bokrétának nevezni. A „szervek”, sőt a szakma sem lelkesedett az elnevezésért, de eltűrték. Ezzel is szerettük volna kifejezésre juttatni, hogy megfelelő kritikával ugyan, de vállaljuk az alapítók örökségét.

A Szövetkezeti Bizottság is támogatta ezt a törekvést és az együttes nevéül: a „Szanyi Bokréta Néptánc Együttes”-t fogadta el. Zászlója az 1941-ben készített és felavatott lobogó lett.

Együttesünk régi fényében ünnepelhetette megalakulásának ötven éves jubileumát a szanyi kastély udvarán 1981-ben rendezett Megyei Néptánc Fesztivál keretében.

Az ünnepségen részt vett Kokas Kálmán, az együttes alapítója is. Úgy éreztük, hogy eltávolításával okozott sérelmeit elfedi életművére való jogos büszkesége. A község állami és párt vezetői is szeretettel vették körül. Igazából ez az ünnep az ő „rehabilitációja” volt.

A Művelődési Ház pincéjében hozzáláttunk egy saját klub kialakításához, mely a táncos összejöveteleken kívül is otthont adott tagjainknak vagy barátainknak. A klub nagyon reprezentatív volt. Kiállítottuk az ötven év „trófeáit”, okleveleit, képeit. A község lakói is szeretettel látogatták.

Azt együttes klubmunkájának is helyet adott és hozzájárult egy igazi közösség kialakulásához. Az együttesen belüli vezetőség nem csak formálisan segítette a fenntartó bizottság és a művészeti vezető munkáját, hanem szerepe valós volt, választott emberek voltak és a tagság előtt is megvolt a tekintélyük. A klub saját díjat is alapított, melyet a tagok szavazatai alapján évi számadó közgyűlésen osztunk ki. a díj neve „Az év táncosa”. Négy ember kaphatja meg egy évben és nevét más-más vándorserlegre vessük a címmel együtt. Egy éven át van a tulajdonában a kitüntetettnek. A fiatalabb nemzedékből és az idősebb nemzedékből is egy férfi és egy nő kaphatja meg.

Zenekari „gondjainkról” már szoltam. Sajnos a híres cigányzenekar a nagy fluktuáció következtében már gyakorta változtatja összetételét, így színvonala is változó. Az elkövetkező évek

nagy kihívása ennek a problémának a megoldása. Mégis nagy szeretettel emlékeznek meg azokról a romákról, akik a Bokréta hírnevéhez művészetükkel hozzájárultak: Csonka Gyula primás, Csonka János kontrás, Csonka Rudolf klarinétos Horváth Károly cimbalmos, Berki Ottó cimbalmos, Réka István cimbalmos, Greznár Zoltán primás, ifj. Greznár Zoltán primás, Bakos László bőgős, Bakos József bőgős, Bakos Ottó bőgős, ifj. Bakos Ottó bőgős, Habda Zoltán klarinétos, Nyári József bőgős.

Az együttes népviselete századvégi és századeleji minták alapján készül. A női viselet már komoly polgári hatást tükröz, melyet részben a környék német szórványainak hatásai, valamint a városra került sok-sok cselédlány hazahozott divatja formált polgáriassá.

A férfiviselet sokkal archaikusabb. Sajnos a téli, comnadrágból és kisdómányból, kurta mentéből álló viseletünket bemutatni nem tudjuk, mert csak egy garnitúrának az ára minimum 150.000 Ft.

Ma is őrzött helyi táncaink a következők: Párnatánc, Sortánc, Dus, Nagyverbunk, Kisverbunk, Söprútánc és a csárdás három változata.

Az együttes díjai: Kiváló Együttes, Szocialista Kultúráért, Kiváló Hagyományörzésért, Nívódíj, Országos Fesztivál I. díja, Országos Fesztivál II. díja, Országos Fesztivál Nagydíja, Nemzetközi Fesztivál Nagydíja (Lengyelo.), Nemzetközi Fesztivál Nagydíja (Olaszo.).

Az együttes fenntartási gondjai a Szövetkezeti Bizottság tagjainak (cégek) lassú anyagi ellehetetlenülése. Részben a 80-as évek végi piacorientáltság, részben a rendszerváltás során a szövetkezetek módszeres, szándékos tönkretétele következtében a fenntartás bizonytalanná vált, tagságunk nagy része anyagilag is nehezebb helyzetbe jutott, a munkahelyek a szabadidő meghatározásánál csak a saját érdekeiket vették figyelembe. Valahogy mégis talpon kellett maradnunk, mert az együttes hírnevéhez méltó feladatok, felkérések nem maradtak el.

1990 óra hét külföldi utat teljesítettünk, melyek között van négy igazán költsége is: Szicília, Franciaország, Spanyolország, Szardínia.

Ezt az utóbbi tíz évet kellő történelmi rálátás hiányában még nagyon nehéz felelősséggel „megírni”, ezért csak egy rövid összefoglaló ad képet az olvasónak legutóbbi éveinkről.

Mégis élünk, vagyunk. Az együttes 2001. dec. 29-én ünnepli fennállásának 70 éves jubileumát. A 80-as évek végén, a liberalizáció, az új gazdasági reformtörekvések következtében, mely már a spontán privatizáció előszele volt az együttes meginogni látta fenntartói bázisát.

A szövetkezeteket szándékosan ellehetetlenítették, így túlélési stratégiájuk része lett, hogy minden „felesleges” költségtől meneküljenek. A fenntartói hálózata a szanyi együttesnek is összeomlott. Az együttes a közös fenntartás korában (ma már bűn dicsérni e korszakot) élte virágkorát. A nyolcvanas évek végére létszáma megközelítette a száz főt. Minden jelentős hazai folklór rendezvényen meg tudott jelenni bel- és külföldön egyaránt. Néhány évig még azt tudtuk elérni, hogy ezek a cégek külön-külön legalább jelképes összegekkel támogatták a Bokrétát. Sokat jelentett ez számunkra, hiszen kifejezte az együttes létének fontosságát.

1989. őszén a szanyi ÁFÉSZ (Kft. elnöke) bejelentette, hogy eddig és nem tovább: az együttes éljen meg, ahogy tud. (Az ÁFÉSZ ekkor már néhány ember tulajdona!) Fájdalmasan érintett bennünket, mert az ún. közös fenntartást az ÁFÉSZ koordinálta. Utolsó adományaként kaptunk tőle egy jó tanácsot: Alakítsunk egyesületet. Azt, hogy majd az egyesület miből, hogyan él meg, ő sem tudta és mi sem.

1989. november 10-én mégis megalakult az egyesület. Előnyt eddig csupán annyiban jelentett, hogy a tizenkét év alatt két alkalommal kaphattunk egyesületként nagyon szerény pályázati támogatást. Az egyesület elnökének Hány Gyulát, a termelőszövetkezet elnökét választottuk, aki a gazdasági cégek közül egyedül évente szerény támogatást nyújtott. Hány Gyula 1996-ban tragikus körülmények között elhunyt, így elszakadt az utolsó szál is, mely a régi fenntartókhöz kötött bennünket.

Luka Jenő a hajdani Szövetkezeti Bizottság, azóta már elhunyt elnöke a 90-es évek válsághangulatában azt felelte egy kérdezőnek, aki különféle híresztelések alapján azt kérdezte, igaz-e, hogy megszűnik a Bokréta?: „Barátom! Emberek százai éltették és támogatták évtizedekig. A gyökerei olyan mélyen vannak, mint egy fának. El tudod hinni, hogy megszűnik?!”

Luka Jenő nagy igazságot mondott. Valóban olyan mélyen gyökeredzik a közösségi „tudatban”, hogy aki nem szereti, aki közömbös, de csak egy picit is szereti községét, ha okot keres a büszkeségre, a Bokrétaban megtalálja, rokonain, barátain, ismerősein keresztül, hiszen nincs család a faluban, amelyhez valahogy ne kötődne!

Ehhez hasonló szellemben vallja magáénak az önkormányzat is. Ahogy látta „talajtalanságunkat” kérésünkre azonnal a segítségünkre sietett: A próbákhoz fűtött helyiséget, a közösségi élethez jól felszerelt klubot, az utánpótlás-neveléshez szakembert biztosít és szűk költségvetési mozgásterében, mely zömmel állami visszaosztásból ered, évi öt-hatszáz ezer forint működési kiadással segíti munkánkat.

Persze ez mind nem elég az ilyen nagy létszámú és sűrű programú csoportnak. A tagság anyagi áldozata is szükséges. Ma már mindenki a szabadsága terhére, vagy privát gazdasága terhére jön próbára, szereplésre. Viseletét maga szerzi be, nem egyszer segíti kevésbé tehetős társait és vállal társadalmi munkát szponzorainknál. A tagság zöme diák, közepesen kereső szülőkkel, a felnőtt tagság vagy nyugdíjas vagy kis keresetű ember, így külföldi vagy belföldi útjának rájutó költségeit nem is tudná vállalni. Ezért nélkülözhetetlen az együttműködés, s terhek lehetőség szerinti vállalása. Így tudtunk megjelenni az országos nagy-rendezvényeken, az egyesületi korszakra eső külföldi utakon (Franciaország, Észak-Olaszország, Spanyolország, Svájc, Németország, Szicília, Cseh o.)

Az együttesben nem minden rózsás. Egyrészt az évi hatvan-hetven szereplés néha fásulttá teszi az együttest és tudatosan kell védekezni a rosszul értelmezett „rutin” ellen. Legnagyobb gondunk a zene. A tánc kísérete. Mivel az együttest megalakulása óta cigányzenekar kíséri, nem is fejlődött ki más kíséret. A hajdanvolt, híres cigány-dinasztiák fellazultak, érdeklődésük a vendéglátóipar felé fordult. A próbákon, a szerepléseken ezekkel a pénzt „termelő” egységekkel kell felvinnünk a versenyt a zenészek megfizetését illetően. Ez persze nem cigányzenekari kérdés csupán. Kollégáimtól tudom, hogy más táncházenekar vagy bármilyen népi zenekar esetében az egyik legnagyobb anyagi tehertétel.

De nekünk gond még a színvonal is. Hiszen az együttesel történő minél több közös próba a siker záloga. főleg akkor, ha egy szvit szerű, több tételből és több csoport által színpadra vitt műsort kell kísérni. Jó példa erre a minősítésünk, ahol 68 táncos volt a színpadon és bizony a zenekar rendkívül sokat rontott a műsor értékén.

Együttesünk idén ünnepli fennállásának 70 éves jubileumát. Ritka gyönyörű alkalom az együttes életében. Ahogy alapító tagjainkat távol tartja a munkától öregségük, betegségük, haláluk, egyre fontosabb lesz, hogy ennek ellenére nemzedékek táncoljanak együtt. Hála Istennek a 40-50 évesek már visszajárnak. Nagy siker, hogy a csoporthoz csatlakozott 14 nyugdíjas asszony, akik még

elsődleges élményként élték meg azokat a hagyományokat, melyeket már a mai 40-50 évesek „csak” visszatannak.

Milyen hagyományértékeket is őriztünk meg? A dokumentumtárban Kokas Kálmán feljegyzései között megtaláljuk a táncok akkori elnevezését. Ezek ma is élnek táncainkban. Külön tanulmány lenne, így nem lehet ennek a dolgozatnak a célja. Csak egyetlen példát hadd említsek Kokas Kálmán Aranykönyvéből: A ma Sortáncnak nevezett táncunkat Csörgő pulykának nevezi (csörgő=dürgő). Innen már rövid az út a rítushoz, a termékenység táncához. Ez a néhány tánc, ha megváltozva is, de megőrzi a régi értékeket.

zene ügyben reményekkel nézünk a jövőbe. Községünkben sikerült közös fenntartással zeneiskolát létrehozni. Hetven tanulókat öt jól képzett művésztanár oktatja és zenekar(ok) körvonalazódnak.

Tánc hagyományainkat úgy szeretnénk megőrizni, hogy állandóan változó életünknek nem csak a színpadon lesznek részei. Ez a velünk élő hagyomány. Füst Milánt idézem: „A konzervativizmus az élők halott lelke, a hagyomány a holtak élő lelke.”

Írta: Tőreki Imre az együttes művészeti vezetője Kokas Kálmán „Aranykönyve”, egyéb korabeli források, újságcikkek, fotók, saját egyetemi diploma munkája alapján, leírt és magnetofonra rögzített interjúk felhasználásával 2001-ben.